

vodjen; napotiti — napotjen; usmrtiti — usmrtjen. Meni se te oblike zdé nelepe; težko, da bi kje tako govorili; raje bi pisal: čuten, začuden, neten itd., ker mislim, da bi Slovenec v tem slučaju, ako bi ne topil, vstavljal med *t* in *j* *l*, kakor razsvetljen — govoril bi čutljen, netljen itd.

V § 182 bi kaj rad imel glagol spominjati se; pa samo radi pravopisja, ker včasih so nas učili, da Bog obvaruj pisati *j*, sedaj pa zopet čitamo z *j*, kar je najbrže pravo; vsaj težko bi bilo sedaj premeniti navadno pisavo.

V § 183 čitam za del. sed. č. obliki: kupuje in kupovaje; kaže se, da bodo pisatelji drugo obliko čim dalje bolj popustili, dasi smo se je dobro privadili.

V § 186 bi rad vedel, kake spremembe se vrše pred *ujem* VI. vrste, ker so nam še v šolah priporočali: opišujem — a ne vém zakaj.

Pri glagolu bi si želel še neko pojasnilo o povračalnih glagolih, ali se namreč sme v deležniku in glagolniku izpuščati zaimsek *se* ali ne, ker čita se oboje; v hrvaščini sem naletel celo na izraz: »naraščaj se«, za to, kar navadno imenujemo samo naraščaj. — Slovica ima sicer na str. 236 vzgled: Prevzetovanje in bahanje se samo tepe — vendar ne vem, ali je dovoljeno tudi nasprotno; pri deležnikih sem čital že s tresočim se glasom in: s tresočim glasom.

Kar je bilo precéj nedostatno v Janežičevi slovnici, to je prof. dr. Sket popravil, dodavši ob koncu vsake vrste opombe, v katerih uči, ali so glagoli dotične vrste prvotni ali izimenski ali izglagolski. Latinski termini bi tu bili umestni.

(Konec.)

J. D.

„Logaško okrajno glavarstvo.“ Zemljepisni in zgodovinski spis. Uredil Vojteh Ribnikar. V Logatcu. Izdalo »Društvo učiteljev in šolskih prijateljev okraja Logaškega.« 1889. — 8°. Str. 108. Cena 70 kr., po pošti 75 kr. Dobiva se pri gosp. uredniku, nadučitelju v Dolenjem Logatcu. — Zopet imamo pred seboj plod učiteljskega skupnega delovanja. Sklep, da izda tudi učiteljstvo Logaškega okraja popis vseh šolskih občin tega okraja, izvršil se je v primeroma kratkem času. Temu se ne čudimo, ako se ozremo na dokaj manjši obseg, nego smo ga videli v »Postojinskem okrajnem glavarstvu«. Pač je tudi opisanih šolskih krajev manj, nego v zadnji knjigi, namreč 23, a v »Postojinskem okr. glavarstvu« jih je 37. Spisi so večinoma kaj kratki, nekateri zgodovinski pregledi nekoliko pičli, zemljepisne poteze večinoma natančne. Vendar se bodisi gledé prvega in drugega, bodisi gledé pisave spisi med seboj razlikujejo. Odlikujejo se kaki trije. Hvalevredno je, da so pisatelji navedeni imenoma, česar sem želel že v »Post. glav.« Lahko rečem, da sem čital knjigo z veseljem in zanimanjem, ter upam, da jo bodo tako čitali tudi drugi.

A dolžan sem resnici in domovinoznanstvu v prid opozoriti na par nedostatkov in izraziti nekaj želja. Zgodovinski pregled je tudi v onih podatkih nedostaten, kjer bi se bili lahko poskušali z malim trudom. Ne morem si razlagati n. pr., da se imenuje na str. 8 prvi župnik Tomaž Speck leta 1413; a v »Catalogus cleri« t. l. čitam na str. 185: »Anno 1413 Georgius

Werneker ibidem plebanus extitit.« O župniji v Rovtahn čitaš na str. 71, da je »menda nekako od l. 1708«. Ne vem, od kod ima pisatelj to letnico. V istem »Catalog. cleri« nahajamo na str. 213 leto 1694. Kako lahko bi se bilo na take podatke bolj gledalo! K str. 44 pripomnim, da je bil Blaž Korče res (ne samo baje) iz Črnega Vrha doma in je bil velik dobrotnik te soseske. K str. 73 pa to-le: Da bi bile na gričih z imenom Kucelj po mnenju gosp. Pečnika res »zanesljivo keltske naselbine«, to ni tako izvestno. V mojem rojstnem kraju n. pr. je neki griček, ali bolje majhen pomól z imenom »Kucelj«. A tak je, da tukaj ni nikakor mogla biti naselbina. Marveč sklepal bi človek, da izhaja »Kucelj« po najkrajši poti od korena prekucniti se. — Slovnicih nedostatkov je v nekaterih oddelkih dokaj, v drugih je pisava čistejša pa tudi glajša.

Dasi tudi je bilo treba omeniti nedostatkov, vendar s tem nikakor ne tajim cene te knjige. A vrednost bi bila še večja, ako bi se bili gg. pisatelji bolj potrudili za pomoč drugih domoznancev, n. pr. duhovnikov in porabili vse vire, ki bi se bili pri njih (v arhivu, v farnih knjigah) dobili. Naj bodoči opisovalci drugih naših okrajev nikar ne mislijo, da se tako delo sme kar nagloma spisati, da ni treba o virih in pomočnikih nikogar vprašati. Prav župniki morejo k delu največ pripomoči. Zato je želeli, da bi ti tudi radi pomagali, da dobimo polagoma popolno sliko, nadrobni popis slovenske domovine. Nikar naj pisatelji ne zabijo, da je treba za žive slike tudi živih obrazov. Naj nam torej vestno opišejo narodno življenje, kakor se kaže v posameznih krajih. Koliko bi se dalo o tem pisati!

Nazadnje izrekam še željo, da bi se pred tiskom obrnili izdajatelji do kakega veščaka v domoznanstvu, ki bi hotel stvarno delo opiliti in oblikovno. Več očíj več vidi. G. Simon Rutar, profesor na realki, pokazal je že mnogokrat bodisi svoje znanje, kakor tudi svoje zanimanje za enake opise. Tudi gosp. Koblar, izdajatelj »Zgodovine fará ljubljanske škofije«, bodé gotovo z delom in svetom šel gg. učiteljem na roko.

Naj mi gosp. izdajatelj te knjige ne jemlje v zló teh opazek. Veselim se iz srca slovstvenega delovanja in napredovanja učiteljev, a to me ne dela slepega za nedostatke, najmanj pa hočem prikrivati pomočke do vedno lepših uspehov.

„Slovenska čitanka za prvi razred srednjih šol.“ Sestavil in izdal dr. Jakob Sket, c. kr. profesor. Prvi zvezek. Cena 80 kr. V Celovcu 1889. Tiskala in založila tiskarna družbe sv. Mohorja. 8°. Str. 184. — Dosedaj je rabil učencem v nižjih razredih srednjih šol Janežičev »Cvetnik« I. in II. del. Dasi je »Cvetnik« dobro sestavljen in vrlo opravljal svoj posel, vendar je nekoliko prepičel; v primeri z nemškimi berili, ki se rabijo v istih razredih, res je preskromen. Tudi se ne ozira na novejšo slovstvo. Te nedostatke v pouku slovenščine na srednjih šolah se je namenil odpraviti g. prof. dr. J. Sket, ter prirediti primerne čitanke za vse razrede srednjih šol. Prvi zvezek nižjim razredom namenjenih čitank imamo tu pred seboj. Kakšno si misli sestavljalec nalogo čitanke, pravi nam v »Predgovoru«: »Najvažnejša

knjiga za pouk našega materinskega jezika na srednjih šolah je slovenska čitanka. Slovenska čitanka bodi naši srednješolski mladini ona knjiga, iz katere se uči ceniti svoj materinski jezik in spoznavati cvet domačega slovstva. Tej knjigi pa ni samo namen, mladino le poučevati, temveč tudi vzgojevati jo. Slovenska čitanka naj razširja učencem obzor njihovega znanja, kaže jim milino in lepoto materinskega jezika ter odpira zaklad njegovega slovstva, ali ona naj tudi blaži srce, krepi in določuje mladini značaj ter ji užiga ljubezen do domovine in naroda, do prirode in človeštva sploh. Imenitno nalogo ima tedaj izvrševati čitanka slovenska v roki naše mladeži. Ta načela podpisujem kaj rad, dostavljam pa, da tudi o Bogu kaj omeniti in to tudi naravnost v načelu izreči — ne utegne biti napačno. Le nikar se preveč tega imena ne bojmo imenovati!

O uravnavi, o posameznih spisih — kaj naj rečem? Poskušnja bode izrekla sodbo. Slovnične oblike so prikladne pravilom poprej ocenjevane slovnice. Upamo, da bode ta čitanka potrjena za šolsko rabo.

„Narodne pesni koroških Slovencev.“ Zbral in na svetlo dal J. Scheinigg, c. kr. gymn. profesor v Celovci. Ljubljana. Tiskala in založila Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg. 1889. 12°. Str. 463. Cena gld. 1-70. — Z malo besedami se ne dá o taki knjigi govoriti in poročati, da bi se smelo poročilo imenovati ocena. Tudi se ne more izpolniti časnikarska naloga s tem, da se reče: knjiga je dobra, morebiti celo krasna, ali pa narobe: knjiga je slaba — ali kaj enakega. Večina časopisov je to knjigo že omenila in sicer skoro na isti način, kakor bi bili zajemali vsi iz enega prvotnega poročila. Da se izognem pre nagljenosti in prav poučim čitatelje, obetam, da bodem govoril obširneje o tej knjigi ali boljše o koroškem narodnem pesništvu, o prvi priliki, ko bode dopuščal prostor. Za sedaj samo še to: Nad velikim delom teh pesmic ne bi imeli naši mladi čitatelji posebnega veselja, tudi bi jim kaj malo pripomogel za blaženje uma in srca. Za te čitatelje bodem podal v primerne male šopke povite najlepše cvetice s koroških tal. A ker je taka zbirka natančna slika narodovega mišljenja in hotenja, zanimati mora zrelega preiskovalca narodovega svojstva, narodovega duha. Da, veliko zanimanje imam za narodne pesmi kot opazovalec narodov. O tem opazovanju bodem z ozirom na to zbirko vestno poročal.

„Srbske narodne pesmi o boju na Kosovem.“ Iz zapuščine Ivana Mahorčiča. V Ljubljani. Založil D. Hribar. Tiskala »Narodna Tiskarna«. 1889. Str. 47. Cena 30 kr. — Ker so praznovali letos Srbi 500letnico nesrečne kosovske bitke (dné 15. junija 1389), došla je ta knjiga o pravem času, da oživi tudi v Slovencih oni spomin. Opisuje najprej zgodovinski dogodjaj v nevezani, jako vneti besedi, kaže v kratkih potezih srbsko zgodovino do leta 1817, ko je Srbija sklenila smrtni boj za svobodo. Nadalje označuje pisatelj kratko onih 11 spevov, katere nam podaja od str. 18—47 v lepem, glatkem prevodu. Umevamo lahko, da nam doni med domačo govorico

mnogokrat izvirna beseda srbska na ušesa, zlasti v naglasu. Zaradi nekoliko težavnega petstopnega troheja morajo imeti naše besede popolnoma tuj naglas, kakor: »čestitěga, sedēm (7), nāpočīlo — — —«. Sicer pa moramo imenovati malo knjižico mično delce.

„Ilustrovan narodni koledar“ za navadno leto 1890. Uredil, izdal in založil Dragotin Hribar. V Ljubljani. Tiskala »Narodna Tiskarna«. 4°. Vezan trdno stane 45 kr. — Poleg navadne¹⁾ koledarjeve vsebine podaja tudi živatopise: Vladike Strossmayer-ja, Mateja Cigale-ta, Ant. Mart. Slomška in Dragotina Rudež-a; vsi živatopisi imajo tudi slike. Pod naslovom »Božja pota Slovencev« popisuje P. pl. Radics Dobrovo pri Ljubljani. Dalje donša »kazaske slike« z nadpisom »V noči Rusalk« in pa »Razgled po svetlu«. Ob koncu nekaj smešnic. Koledar ta ne zostaja za drugimi enake vrste.

„Knjige družbe sv. Mohora“ za letošnje leto so nam te dni došle. Šestero jih je in sicer: 1. »Življenje Marije in sv. Jožefa«, VIII. snopič; 2. »Življenje našega Gospoda Jezusa Kristusa po besedah sv. evangelistov; 3. »Občna zgodovina«, XIII. snopič; 4. »Fizika ali nauk o prirodi«, I. knjiga; 5. »Slovenske večernice«, 43. zvezek; 6. »Koledar za leto 1890«. Vse skupaj obsegajo 68 pól.

O gibanju in napredovanju družbe nam poroča »Družbin oglasnik« v Koledarju. Ta nam kaže zelo vesele uspehe. Število družbenikov se je pomnožilo letos za 4490 členov, od lanských 41.552 do letošnjih 46.042. Večina novih udov je iz Lavantinske škofije, namreč 2251, kar je lepo znamenje za naš slovenski štajer in nam daje poročstvo, da se tam vzbujajo verski in narodni duh.

Naša naloga je, da poročamo o knjigah po njih vsebini in obliki. (Dalje.) (Dr. Fr. L.)

HRVATSKO SLOVSTVO.

(Spisal dr. Fr. L.)

Matica Hrvatska je sklenila pred leti, da podá narodu umevno pisano, vendar res vednostno dovršeno »svjetsko poviest« — občno zgodovino. Dosedanji štirje zvezki, dasi niso vsi izvirni, lahko zadovoljijo vsakega čitatelja. Rad priznavam, da imam — izvzemši prirodoslovne spise — nad malokatero knjigo Matičino toliko veselja, kakor nad to zgodovino. Letošnja »knjiga četvrta — prvi dio« ima naslov: „Poviest carstva rimskoga. Po najboljših piscih izradio Ivan Rabar. Prvi dio. Od Augusta do smrti Commodove. Sa kartom carstva rimskoga.“ 8°. Str. 342. Cena 2 gld. 50 kr. — Pisatelj naš, profesor v Osieku, nam podaja izvirno delo, vendar se je »služio vesma izdašno prekrasnim djelom

1) Poleg te »navadne« koledarjeve vsebine je pač tudi precej nenavadna ta, da nam podaja pod nadpisom: »kato-liška imena« naše svetnike in praznike (prazniki vsaj niso imena!), potem pa pod nadpisom »Slovanska imena« podaje ne vem kakšne svetnike; na pr.: Rusmir, Slavan, Grdimir, Tatomir, Smijan, Pravoslav — možki; Dušica, Čudna, Rusa, Večenega, Rosanda — Gancija — Emina — Jasika (slovansko?), Čika, Čidalgana, Perunika (od svetnika Peruna?), Lelika (Lelj — bog ljubezni) — ženska imena.